

Nr 114.

Av herr **Lindhagen**, *om framhållande av vissa krav från Sveriges sida vid de internationella uppgörelserna efter världskriget.*

Med världskrigets inbrott bärgade materiens diktatur den skörd, som mögnat under dess hägn. Det var naturligt, att målsmän för denna världsåskådning försökte se något stort och vackert uti det som inträffade. På detta sätt uppstodo 1914 års idéer. De höjde sig i allt större flykt och svävade under år 1915 över allas våra huvuden för att sedan med åtskilliga vilostunder omsider dala ned mot sin undergång.

Under denna högröstade framfart tystnade fredsrösterna i världen. Internationalen, Fredsföreningarnas internationella organisation och Interparlamentariska unionen bragtes alla ur funktion och läto icke höra av sig. Pacifismen i de få neutrala europeiska länderna gjorde vad den kunde en var på sitt håll, men detta förmådde ej synnerligen mycket. Nödvändigheten av fortsatta internationella förbindelser skapade emellertid nya former för försök till närmanden. Sålunda bildades redan 1915 på initiativ av föreningen Anti-Oorlog Raad i Holland den s. k. Centralorganisationen för en varaktig fred samt vidare nämnda år en internationell kvinnoorganisation i medlingssyfte och en sammanslutning efter en socialistisk konferens i Zimmerwald för fred mellan nationerna och kamp mellan klasserna.

Med år 1916 var det åter Fordska fredsexpeditionen och den därur framgångna Neutrala konferensen i Stockholm, vilken sökte hålla fredstankarna vid liv genom internationella meningsutbyten och förhandlingar. Under det centralorganisationen för en varaktig fred talade för ett s. k. minimiprogram, sökte neutrala konferensen åtminstone i början mera verka för ett maximiprogram såsom även kan sägas varit händelsen med

den förenämnda kvinnoorganisationen. Dessa tre sammanslutningar väddjade till människorna i gemen, centralorganisationen med särskild hänvändelse dock till inflytelserika personer och neutrala konferensen företrädesvis med hänvändelse till folken. Sedan ett samarbete mellan neutrala konferensen och centralorganisationen avtalats med ganska vittfamnande planer, nödgades neutrala konferensen ungefär vid årsskiftet nedlägga sin verksamhet, då stödet från Amerika upphörde. Detta var sagan om vad man skulle kunna kalla 1916 års idéer.

Med det följande året 1917 började förnimmas röster, som ville uppväcka den gamla Internationalen ifrån de döda. En trevare redan i början av 1915 vid ett möte i Köpenhamn tog nu bestämda former och i Stockholm konstituerades en holländsk skandinavisk socialdemokratisk kommitté med uppgift att sammankalla dit en allmän internationell socialistkonferens, som skulle göra slut på kriget. Man trodde, att socialdemokratin såsom det enda målmedvetna partiet med starka organisationer i de olika länderna vore ensamt mäktig och förpliktad på samma gång att bringa reda i förhållandena. Denna plan vann ytterligare uppmärksamhet, när den första ryska revolutionsregeringen understödde tanken och vidgade programmet, som från början kan sägas företrädesvis varit ett minimiprogram. Allt fredshopp i världen riktade nu under krigets växande hemsökelse sina blickar förväntansfullt mot kongressen i Stockholm. Detta var 1917 års idéer. Den andra ryska revolutionen kom emellertid och gick sina egna vägar. De allierades vilja att hålla ut stod fast. Kongressen kunde ej komma till stånd och kommittén avträdde från skådeplatsen med ett eget betänkande, vari framfördes till beaktande ävenledes ett minimiprogram.

Krigsåret 1918 kom och med detta övertogs medlarens och siarens roll av Nordamerikas president Wilson. Han hade en ung och stor makt bakom sig och därför kunde han göra sig gällande. Dessutom representerade han i sin person mänskliga egenskaper, som i Europa med dess formaldemokrati sällan tillåtas komma till tals i inflytelserika ställningar. Det blev åter en fråga om samling av alla för att slå ned kriget och bygga upp framtiden. På detta sätt uppkommo de berömda fjorton punkterna. De hade tydliga ansatser i anslaget till maximiprogram åtminstone på vissa områden, på samma gång de handgripliga resultaten buro närmast prägeln av ett minimiprogram. Dessa punkter representera 1918 års idéer, till vilka all fredslängtan inom världen satte sitt sista hopp.

Nu slogo fram emot årsskiftet plötsligt krigets böljor samman i en vapenseger trots allt med bränningar och skum på vågorna. Bland

denna böljevåg brottas nu det sista fredshoppet, buret av tallösa böner, att det måtte lyckas de fjorton punkterna att komma i hamn. Samtidigt stormar i öster en annan förhoppning med ett maximiprogram i vapenskölden och en alldeles ny värld i kikaren mot sitt trotsiga öde. Även i Mellaneuropa står den allmänna upplösningen för dörren. Det gamla Europa, sig likt i alla skiften, börjar nu, om än på olika sätt, uppgå igen i 1914 års ideer och komma tillbaka efter en cirkelgång till sitt rena våldsvälde.

Vem skall nu segra, segeryran, de fjorton punkterna eller proletariats diktatur eller finnes det tilläventyrs plats för något fjärde? Detta är 1919 års utsikter.

Inom den svenska pacifismen som byggt på det meniga folkets naturliga fredsvilja ha vi icke kunnat sammansmälta oss med dessa program, varken Wilsons eller Lenins. Wilsons punkter ha synts många vara för litet begärt för att kunna giva åtminstone något för tillfället tillräckligt och det Leninska för mycket ensidigt brutalt och materialistiskt för att kunna fruktbart utnyttja tillfället att samla människorna och bygga upp något.

För ovan nämnda uppfattning ha givits positiva uttryck vid de av Svenska freds- och skiljedomsföreningen organiserade allmänna fredskongresserna i Varberg 1915 och i Stockholm 1916, vidare i de möten och hänvändelser, som föranstaltats av 1916 års fredskommitté, bildad i samband med Fordexpeditionens emottagande i den svenska huvudstaden, samt åtskilliga framställningar inom den svenska riksdagen under årens lopp från och med år 1911. De båda fredskongressernas uttalanden återfinnas såsom bilagor till motionerna inom andra kammaren nr 219 för år 1916 jämte en del där återgivna andra program och nr 315 för år 1917. I anslutning till dessa kongressuttalanden och de speciella framställningarna i riksdagen har 1916 års fredskommitté hösten 1917 publicerat ett detaljerat maximiprogram för vår tid. Denna framställning, nyligen ytterligare utvecklad i principiella delar, återgives här såsom förslag till ett svenskt pacifistiskt program.

I. Nationalitetsfrågan.

a) Principiellt:

Nationalitetsfrågan, såsom en gränsfråga mellan stater eller en sammanlevnadsfråga inom samma stat, är icke en inre politisk utan en internationell angelägenhet.

Nationerna hava rätt att själva bestämma över sina öden genom folkomröstning under neutral kontroll. Skälig valfrihet mellan fullt obe-

roende, federativt förbund med andra folk eller autonomi. Tvist hän-
skjutes till internationellt avgörande.

Det andliga sambandet mellan nationerna skapas medelst ett gemen-
samt språk, inlärt i alla skolor.

b) Exempel på tillämpning:

Ett fritt och odelat *Polen*, ett fritt *Finland*, självbestänningsrätt
för *Litauen*, *Lettland* och *Estland*.

Folkomröstning i *Elsass-Lothringen*, *Nordschleswig* och *Trentino*.

Belgien återupprättas. De vallonska och flamländska spörsmålen
avvecklas.

De *irländska* kraven tillgodoses; *Ulsters* skiljaktiga anspråk re-
spekteras.

Nationalitetsfrågorna i *Österrike* avgöras genom ömsesidiga för-
handlingar.

Balkanfrågan och *grekiska* frågan lösas i möjligaste mån efter
nationalitetsprincipen. *Serbiens* och *Montenegros* självständighet åter-
ställes.

Ukrainas önsknings förverkligas.

Georgiers, *Cirkassiers* och övriga *Kaukasusfolks* krav uppfyllas.

Armenien frigöres från beroende.

Judarnes rättigheter fastslås internationellt.

Persiens självständighet garanteras.

Turans befolkning blir oberoende.

Indien erhåller oberoende eller minst samma fria ställning som
Kanada.

En internationell undersökning äger rum om invånarnes önsk-
ningar och berättigade krav inom de *franska*, *holländska* och *andra främ-
mande besittningar* i Asien.

Filippinernas folk erhålla sin rätt.

Koreas nationalitetsförhållanden undersökas.

Egyptens krav på självbestänningsrätt tillgodoses.

De *nordafrikanska* och övriga *arabiska stammarnas* frihet om-
hågnas.

Gibraltar överlämnas till Spanien.

Urinnevånarne i kolonialländer skyddas genom internationella ut-
fästelser.

II. Den ekonomiska frågan.

a) Principiellt:

Jorden och dess rikedomar tillhöra alla. Den brukas endast för sina förnuftiga ändamål och fridlyses från de strider, för vilka den nu är den främsta tummelplatsen.

Ett tryggt hem i gemenskap med naturen är varje människas oförytterliga behov och rättighet.

Produktion, varuutbyte och samfärdsel tillföra konsumtionen efter dess behov de bästa varor till minsta tillverkningskostnad. Spelet om oförtjänta vinster omöjliggöres. Slaveriet under kapitalet avlyftes och i stället kommer arbetet för egen och allas räkning. Kreditväsendet bör vara till för att hjälpa medborgarna och icke för att förtjäna på dem.

Individen får sitt och samhället sitt.

Den nuvarande ekonomiska desorganisationen bör med andra ord upphöra att vara en länk i den högsta samhällsordningen.

b) Exempel på en begynnande tillämpning:

1) Havens frihet:

Sund eller kanaler, som sammanbinda stora vattenområden, internationaliseras såsom Bosporos och Dardanellerna, Gibraltar sund, Suezkanalen, Panamakanalen, Kielkanalen, Öresund och Danska Bälten, Korintiska kanalen.

Segelrännan i segelbara floder, som flyta genom flera stater, internationaliseras.

Rätt till utfartsväg till havet tillförsäkras stater, som icke nå fram till hav.

Transitojärnvägar från hav till hav kunna ock internationaliseras.

Skeppsfart på de stora stråkvägarna över haven internationaliseras.

Kolstationer och andra *depoter* på de stora färdvägarna tryggas internationellt.

2) Kolonierna:

Kolonialländerna *tillhöra icke någon viss stat* (den öppna dörren).

De styras därför av sig själva enligt egen författning och intill dess så kunnat ske internationellt.

Naturrikedomar och järnvägslinjer böra tillhöra kolonien såsom sådan. Inga koncessioner på äganderätt därtill få meddelas viss stats styrelse eller viss stats enskilda kapital.

Inflyttade av samma nationalitet må dock beredas tillfälle att få bosätta sig tillsammans.

3) *Handeln:*

Ett handelskrig efter det militära avstyres, och ett förnuftigt ekonomiskt samarbete mellan alla stater främjas.

Frihandel mellan alla stater genomföres i sammanhang med en internationell lagstiftning och sammanslutning mot illojal konkurrens.

Mynt, mått, mål och vikt göras enhetliga för hela världen.

4) *Produktionen:*

Internationell lagstiftning, som förekommer jordmonopol inom de särskilda staterna.

Speciella naturrikedomar, som alla behöva socialiseras statvis eller (såsom oljekällor m. m.) internationaliseras för rättvis fördelning till självkostnad.

Truster och karteller socialiseras statvis eller i vissa fall internationaliseras för ovannämnda ändamål.

Övervägande sker om internationella avtal rörande *fördelning av produktionen, maximipris och tillverkningar av vissa varor* genom det allmänna eller i kooperation till självkostnad.

5) *Kreditväsendet* organiseras i samförstånd genom staterna.

III. Andliga riktlinjer.

Ingen samhällskultur kan resas annat på individernas kultur. Ingen individuell kultur kan byggas annat än på andliga och materiella faktorer i förening. Ingen andlig frigörelse nås med endast teknisk bildning, utan därtill fordras även själens odling.

Alla ha därför rätt till en fullgod uppfostran och en likvärdig teoretisk-teknisk undervisning. Medborgarnes karaktärsdanning måste bli en grundläggande samhällsangelägenhet och allt omhuldas, som kan främja personlighetens inre utveckling såväl som kroppslig hälsa. Dock är det till sist självverksamheten, som är betydelsefullast, arbetet som adlar mannen.

De andliga kartellerna uppstå på enahanda sätt och följa samma lagar som de ekonomiska trusterna. De resa maktställningar åt sig på våra själar, och därför böra tillfällena därtill förekommas. Den andliga kapitalismen är en fruktansvärd verklighet, likaväl som den ekonomiska, och den uppbäres dessutom av alla politiska partier.

Den nuvarande andliga desorganisationen bör med andra ord upphöra att vara en länk i den högsta samhällsordningen.

IV. Författningsfrågan.

a) Principiellt:

Respekten för människans liv måste vara ett axiom, dödsstraffets avskaffande en kulturnödvändighet, människornas avvärjning en livsfråga, varje »makt utan ädelmod och mildhet något, som vi ej böra fördraga att se».

Vördnad för andras samveten, hänsyn för andras förutsättningar — miljön, strävan att tyda andras handlingar till det bästa, ridderlighet i tanke- och umgängessättet, skydd för det svaga och förbisedda, för minoritetssiffrorna mot majoritetstalen, saken före personer och partier, realdemokrati före formaldemokrati.

Ingen individ, inget kotteri, ingen klass, ingen nation har någon kompetens eller befogenhet att självtaget härska över en annan. Herraväldet över sig själv, känslan av egna förpliktelser är den enda regim, som leder till verklig demokrati.

Alla böra beredas tillfälle att göra gällande sin goda förmåga, och ingen tillåtas en maktutövning, varigenom man ruinerar både sin egen och andras förmåga.

Målet är att bli en enda broderlig mänsklighet utan klasskillnader.

Staternas inre konstitutioner böra i sina huvuddrag byggas på lika grundsatser för underlättande av samförstånd. Dessa konstitutioner organisera icke blott arbetet för ekonomisk och politisk frihet utan samtidigt en strävan till andlig frihet.

Den nuvarande desorganisationen i författningen bör med andra ord upphöra att vara en länk i den högsta samhällsordningen.

b) Exempel på tillämpning:

1) *Internationell rättsordning* byggd på:
ett förbund mellan världens samtliga stater.

Ett världsparlament, valt genom omedelbara val i de särskilda staterna.

En världsregering, utsedd av världsparlamentet.

Världsdomstolar för olika ärenden med ovillkorlig domsrätt i alla tvistemål.

En exekutiv myndighet med anspråkslösa dimensioner.

Ett världsspråk, som efter internationell överenskommelse inläres i alla världens skolor.

2) *Staternas inre författningar:*

Den monarkiska statsformen överflyttas till historien och ett republikanskt statsskick införes.

Enkammersystem samt allmän och lika rösträtt till parlamenten för män och kvinnor införes.

Parlamenten erhålla i utrikesärenden förhandlings- och beslutanderätt lika väl som i de inre politiska ärendena.

Folket bör få bli upplyst och suveränt över parlamenten genom omedelbar beslutanderätt efter erhållen kunskap om frågorna (initiativ och referendum); samt

Pressen omdanas så att den ej genom censur och dagliga övergrepp främjar okunnigheten, maktbenägenheten och den allmänna partiförvildningen, utan kommer att verka för kunskap och andlig frihet.

Hemliga förhandlingar (sekretess) i det offentliga livet avlöses av en öppen politik.

3) *Demokratiska människor i de demokratiska ordningarna.*

Medborgarnas karaktärsdanning och deras personligheters inre utveckling blir en samhällsangelägenhet.

Rättssynpunkterna framhållas vid all undervisning.

Partiernas inre liv organiseras och kontrolleras till skyddande av demokratiska tänkesätt och allas andliga frihet.

Funktionarismen demokratiseras. I funktionärernas utbildning ingår uppfostran till humant tänkesätt och omtanke om allmänna angelägenheter lika mycket som det gällde deras eget.

I statslivet och även inom partier, när någon begär det, skola proportionella val äga rum, då två eller flera väljas.

V. Andra frågor.

1) Avrustningen:

Internationell överenskommelse om avskaffande av den allmänna värnplikten och det övriga krigsväsendet. En internationell ordningsmakt får ej ha sina förebilder och rötter i detta förflutna.

2) Krigsskadeersättning:

Enligt ett mänskligt program böra:

a) En var krigsförande stat vidkännas sina egna krigskostnader.

b) De krigförande staterna återbetala de krigsskatter som de uttagit av befolkningen inom ockuperade främmande områden.

c) Samtliga stater i världen — under förutsättning av befrielse från militärbördor — lämna i proportion till sina befolknings- och förmögenhetsförhållanden gottgörelse till befolkningen i samtliga de av kriget härjade områdena för ödeläggelse av enskild eller allmän egendom.

3) Världsfredskongress:

Denna bör såsom ovan erinrats framträda såsom en representation för mänskligheten och ej för regeringarna eller ett visst parti.

Kommer avgörandet emellertid till stånd genom en regeringskongress, bör samtidigt på samma plats avhållas en världsfredskongress, företrädande folkens opinion i denna för dem så ödesdigra stund.

•

Detta är ett maximiprogram och tillika ett till synes vanmäktigt program, därför att inga soldater, ingen stormakt eller någon riksdagsmajoritet står bakom detsamma. Men det är riktigt, och därför måste vi arbeta för detsamma även på de obetydligaste platserna, när inga andra erbjuda sig.

Det finns för övrigt fyra förhoppningar för en sådan strävan. Den första och främsta ligger i den rättskänsla, eller vad man vill kalla det, som dock outrotligt ruvar innerst inne hos människorna i gemen. När tidsåldrarnes genier en gång nå fram till dess dörr och börja sakta knacka, då kommer den ut. Den andra förhoppningen ligger i den starka, i de minsta vinklar och vrår hörda påminnelse, — till en tid i nationalitetsfrågan och fortfarande i den ekonomiska frågan —, som den ryska revolutionen givit världen. Den tredje ligger däri att en ny världsdela, trots sitt beroende av tidens materialism, dock haft så mycken känsla kvar för de andliga riktlinjerna, att den ansett det klokt, kanske rent av nödvändigt att för en gångs skull giva en sådan sinnesriktning, som tagit gestalt i presidenten Wilsons personlighet, tillfälle att utträta någonting. Mången måste finna, att det felas mycket i hans program. Detta kan bero på, att han ej kan gå längre ännu av hänsyn till sina medparter. Och om det åter förhåller sig så, att han själv ännu icke hunnit längre, bör man i alla fall stödja honom i förvissning, att en sådan sinnesriktning kommer icke att stanna, där den nu är, utan måste gå vidare, sedan den övervunnit det första motståndet från en europeisk segerstämning.

Nu börjar nämligen prövningen för ententens män på allvar. Det

gäller något vida mera än en vapenseger, nämligen självövertinnelsen. Den, som vill föra rättens talan i världen, måste främst av allt avhålla sig från något »ve de besegrade». Det är stort och klokt att räkna med motståndarens förutsättningar och att ej begära något över hövan. Starkast blir i längden den, som genast och oförbehållsamt kräver en fred, byggd i alla avseenden på rättvisa och humanitet. Den fjärde förhoppningen ligger däri, att de många uttalade föresatserna från Amerikas allierades sida under nödens och prövningarnas tid dock väl skola fortfarande förplikta åtminstone åtskilligt och uppfordra till eftertanke trots vapensegern och vad en sådan tilldragelse brukar föra med sig.

Det mänskliga sätt att se och känna, som framströmmar ur Wilsons tal, delas av otaliga människor och är således icke något för honom ensam utmärkande. Det säregna är, att han ensam förunnats makt och möjlighet att gå dessa vägar utan att ännu bliva nedtrampad. Därför måste vi stödja hans väg både i begynnelsen och i den fortsättning, som vi vänta av densamma. Denna förväntan har han i det anförande, vari han i Versailles inledde debatten om folkens förbund, givit ett obegränsat spelrum genom sin förkunnelse, att konferensen var till för »att tillse, kort sagt, att själva grundvalarna till detta krig sopas bort».

Utöver de fjorton punkterna bör därför från den opinion, på vilken de måste stödja sig, riktas uppmärksamheten även på *åtskilligt annat, som utgör en naturlig och nödvändig fortsättning* på desamma.

Det gäller då, såsom ock i det föregående omnämnandet antytts, att gå med sin omtanke utöver Europas tränga gränser. Asiens och Nordafrikas kulturfolk och även urinnevännarna i kolonialländerna måste tagas med och omhuldas. Deras intressen måste för oss vara lika viktiga som våra egna intressen. Eljes blir den planlagda föreningen mellan staterna endast en form, som brister, och ej ett innehåll, som håller. Detta ämne har närmare utvecklats av mig i en särskild framställning.

Vidare får det icke fördöljas, att segrarne i strid mot de Wilsonska principerna icke synas taga den hänsyn till Mellaneuropa och Östeuropa, som vederbör.

När Lenin efter attentatet trädde ut igen ur dödens skugga, höll han, enligt meddelande i pressen, ett tal, däri han förordade »en återgång till revolutionens gamla goda traditioner». Det borde ligga segrarna i väster om hjärtat, att låta det en gång vackert tänkta storryska experimentet att skapa en mänsklighet utan klasskillnader få fullkomna sig, bereda det möjligheter att återgå till dödsstraffets avskaffande, till den stolta proklamationen om folkens självbestämningsrätt med begynnelse

med de egna folken, vilken synes vara på väg att uppgivas i Lithauen och annorstädes o. s. v.

Ikke heller kan det vara överensstämmande med Wilsons program, att även ententens diplomati nu som förut blundar för de små östersjöfolkens individualitet och till och med på åtskilliga håll förkunnar, att dessa länder må saklöst utan närmare undersökning eller hela befolkningens hörande återfalla till Ryssland.

En brådskande angelägenhet är vidare, att de nya statsbildningarna i Centraleuropa få sina gränser skyndsamt bestämda utan nya fälttåg med blodsutgjutelse. Dessa stater liksom Östeuropas vänta på säte och stämma uti församlingen i Versailles och få icke avspisas exempelvis med något kyligt sammanträffande på stående fot i en oeldad förstuga, den må nu kallas Prinsöarna eller vad som helst. Ett dylikt umgänges-sätt står i den mest utomordentliga strid med de Wilsonska punkterna.

Vad angår de neutrala europeiska staterna, nödgas de påminna, att enligt nämnda punkters anda och mening äro de självskrivna deltagare i överläggningar och beslut vid en konferens, förberedande eller definitiv, som skall sopa bort krigets orsaker och skapa en ny värld, i vilken även de för närvarande ha det tvivelaktiga nöjet att nödgas ohörda bliva delägare. Deras folkeekonomi, produktion och andliga utvecklingsmöjligheter ha blivit omstörtade av stormakternas ambitioner. Under kriget ha de fått vara med och läka såren, såsom särskilt Holland och Schweiz. De hotas fortfarande genom de ovan antydda avstegen från rättens principer, och Sverige såsom östersjöstat har det mest livliga intresse av en rättvis ordning i alla östersjöländer, med vilka de på vattenvägen borde alltmer komma i de livligaste och vänskapligaste förbindelser. Det är de neutralas rätt och plikt, att intressera sig för det hela, i vilket de utgöra en organisk del.

Slutstenen på nationalitetsfrågornas lösning måste vara ett genom internationell överenskommelse antaget världsspråk, som inläres i alla världens skolor. Därom har av mig väckts en särskild motion. Från Wilson till Lenin saknas varje officiellt uttalande i denna sak. Den senare har dessutom enskilt till undertecknad tillkännagivit sin obekantskap med eller likgiltighet för ämnet.

En huvudsak, som ännu icke talas om i ententens fredsprogram och icke ens antytts, åtminstone ej direkt, uti Wilsons punkter, är den *sociala frågan*. Däri ligger väl framför allt grunden till detta krig och där är således åtskilligt, som först och främst måste sopas bort. Gärna må medgivas, att man kan komma ett eller annat stycke på väg redan med en sammanslutning mellan staterna i fredligt syfte. Men förhopp-

ningarna kunna lätt gäckas och de kunna aldrig komma synnerligen långt, så länge sammanslutningen skall begränsa sig till att bli en sammanslutning av vulkaner. Ententen tiger som sagt alldeles. Wilson framhåller ofta på ett välgörande sätt, att nu är det de ringa medborgarnas, de bortglömda miljonernas, menige mans tid, som kommer. Häri ligger ett varsel om den inre politikens uppgifter, men han drar därur ännu inga konsekvenser för den samlade världens fredspolitik.

Det ekonomiska tillståndet befinner sig dock i uppror inför sådana spörsmål som avlyftandet av slaveriet under kapitalet, produktion och konsumtion, jordfrågan, kreditväsendet, kampen mellan individ och samhälle.

Det andliga livet vilar i mörker och kan icke hjälpa till, därför att det är portförbjudet av de materialistiska läroarna. Den *andliga kapitalismen* är en fruktansvärd verklighet lika väl som den ekonomiska, och de andliga kartellerna, som bygga maktställningar på våra själar, måste förekommas, lika väl som de ekonomiska trusterna. Ingen samhällskultur kan dock byggas annat än på individernas kultur. Undervisning och uppfostran måste vara likvärdiga för alla.

De politiska riktlinjerna slutligen nöja sig mest med en formaldemokrati och ha icke mycken tanke över för realdemokrati, d. v. s. en ordning, som bygger på sinnelagets demokratisering och icke bara på formernas. Respekten för människans liv är ett axiom, hänsynen omsider till hennes ande och miljö en nödvändighet. Ingen har befogenhet att självtaget härska över en annan. Alla böra beredas tillfälle att göra gällande sin goda förmåga.

Utan att det samtidigt tages itu med dessa saker, kan det synnerligen lätt inträffa, att det nya nationernas förbund befinnes vara byggt på lösan sand.

På den svenska Varbergskongressens uttalande, som tillställdes utländska regeringar och parlament, svarade i september 1915 engelska regeringen och engelska underhuset var för sig, »att deras önskan vore, att kriget skulle slutas på rättvisa villkor, vilka kunde trygga en slutlig fred och bereda möjlighet för alla Europas nationer att utveckla sig utan fruktan för angrepp». Man märker här förtegenheten över Asien och Afrika, men i övrigt lät ju svaret ganska lovande.

I förenämnda angelägenheter innehålla emellertid de fjorton punkterna ingen närmare specifikation. Det talas däremot på ett ställe om »ekonomiska skrankors avhjälpande». Ett visst gott kan ju ligga däruti, men man frågar sig, om detta också skall få betyda den planlösa

produktionens lösgivande från alla band och därmed ett nytt lystmäte för kapitalismen och dessutom kanske de små folkens ekonomiska tillintetgörande. På ett annat ställe ordas också något dunkelt synes det mig om »fri och opartisk reglering av alla koloniala krav med hänsyn tagen till de intresserade folkens önskemål». De intresserade äro tydligen här stormakterna. Men varför skola små stater ej också vara med? Den rätta lösningen är väl såsom ofta framhållits koloniallandens självstyrelse med internationell garanti för urinnevånarne.

Slutligen förordas i de fjorton punkterna endast en reducering av nationella rustningar ehuru i största möjliga utsträckning. Versailles tiger hotfullt och Moskva ropar på nya rustningar. Och dock är nu om någonsin människornas fullständiga avvapning en livsfråga. Man saknar det befriande avrustningskravet, som en gång höjdes i Ryssland, i Österrike och från socialdemokraterna i Tyskland, men nu synes vara övergivet på höjderna och därför kanske snart nog även av den efter frigörelse långtande folksjälen.

I Versailles står på dagordningen även skuldfrågan. Den har historiskt intresse visserligen i sin berörda begränsade omfattning. Men om därmed avses att leta fram några syndare, som skola exemplariskt bestraffas, eller om syftet rent av kanske kan vara, att de folk, som kommenderades och fördes bakom ljuset av förhållandena, skulle särskilt drabbas, då går man bort, så vitt jag förstår, från den sinnesriktning, vilken ligger bakom de fjorton punkterna. Man kan förstå bitterheten även inom de segrande folken, som ha så mycket att begråta. Skulden ligger dock, om vi vilja vara uppriktiga, till sist i det europeiska systemet och dess historia. De Napoleonska krigen ha i sin mån skapat den tyska militarismen, i vilken tsarväldets hotelser också äga en dryg andel. De agerande personerna voro väsentligen endast lekbollar för den miljö, vilken de av födseln eller annan slump råkat.

Under åberopande av denna framställning och innehållet i fyra andra samtidigt väckta utrikespolitiska motioner tillåter jag mig hemställa,

att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla, att från Sveriges sida vid de internationella uppgörelserna efter kriget och särskilt i Moskva och Versailles samt hos Wilson framhållas följande krav:

1. Det sinnelag, den känsla för rätten, som besjalar Wilsons fjorton punkter, måste bli vägledande för organisationen av nationernas förbund samt följaktligen utöver nämnda punkters väsentliga innehåll

även nedannämnda angelägenheter ställas i utsikt och i möjligaste mån redan nu närmare övervägas och förverkligas.

2. Östeuropa, centralmakterna, Asien och Afrika och alla neutrala inbjudas lojalt att deltaga i förhandlingarna likaväl som övriga stater i det tillämnade världsförbundet.

3. Nationalitetsfrågorna i Asien och Nordafrika lösas efter samma grunder som de europeiska. Urinvånarna i kolonialländer skyddas i sina mänskliga rättigheter och erhålla särskilda talmän vid förhandlingarna. Österns och Västerns olika väsenart komplettera varandra. (Se särskild motion nr 115.)

4. Östeuropas och centraleuropas nationalitetsgränser uppdragas ofördröjligen med ledning i första hand av folkomröstningar, och avgöranden med nya krigsoperationer förbjudas. De små östersjöfolkens, Esters, Letters och Litauers existens få därvid icke glömmas bort.

5. Sämjan mellan olika nationaliteter som skola leva samman i en stat måste också vara en internationell angelägenhet och ordnas slutgiltigt. (Se särskild motion nr 116.)

6. Kolonier få icke ägas av en viss makt, utan skola vara en gemensam tillhörighet för nationernas förbund, intill dess de kunna styras av sig själva och ingå i förbundet som nya stater.

7. Utan möjlighet till andlig gemenskap kan icke skapas någon levande gemenskap. Avslutningen av en naturlig statsbildning på nationalitetsprincipen, slutstenen på alla internationella inrättningar är ett världsspråk, som efter mellanfolklig överenskommelse inläres i alla skolor. (Se särskild motion nr 117.)

8. Sammanhållningen i ett nationernas förbund äventyras så länge harmoni saknas inom varje stat. Den sociala frågan, som ruvar bakom allt, är olöst men får icke förbliva att vara det. Slaveriet under kapitalet måste avlyftas. En broderlig mänsklighet utan klasskillnader är målet.

9. Lika viktigt för detta mål är den andliga frigörelsen, människornas karaktärsdauing. Den andliga kapitalismen och de andliga kartellerna, som ännu hyllas av alla partier, äro den yttersta fienden till en världsordning.

10. En i sak god författning är också en betingelse. Formaldemokrati bör vika för realdemokrati, d. v. s. en ordning som bygger på sinnelagets demokratisering och icke blott formernas. Människorna måste samlas under ledning av sanningar i stället för att splittras av läror och partier. Det gamla parti-väsendet ruinerar allt.

11. Människornas fullständiga avväpning är en livsfråga. Den allmänna värnplikten och det övriga nationella krigsväsendet avrustas. Nedsättning allenast i rustningarna hotar med nya äventyr och innebär inget löfte om upprättelse.

12. Respekten för människans liv måste vara ett axiom och följaktligen dödsstraffets avskaffande en kulturnödvändighet för ett världssamhälle. (Se särskild motion nr 118.)

13. Skuldfrågan i kriget avskrivs. Systemet Europa bär skulden och allra minst böra vissa folk nu umgälla mera än andra. Var och en vidkännes sina krigsomkostnader och hela världen bidrager till att återuppbygga de härjade trakterna.

Stockholm den 31 januari 1919.

Carl Lindhagen.

*Bilaga.***Wilsons program.**

De 14 punkterna av den 8 januari 1918.

I sitt budskap till kongressen den 8 januari 1918 sammanfattade Wilson »programmet för världens fred» i dessa 14 punkter:

1:o) Öppna fredsfördrag, som uppnåtts på öppet sätt, varefter det icke skall förekomma några privata eller internationella hemliga överenskommelser av något slag, utan diplomaten skall alltid handla uppriktigt och i allmänhetens åsyn.

2:o) Absolut navigationsfrihet på haven utanför territorialvattnen såväl i fred som i krig, med det undantag, att haven kunna stängas helt eller delvis genom en internationell aktion för verkställande av internationella fördrag.

3:o) Avlägsnande såvitt möjligt av alla ekonomiska skrankor och upprättande av lika handelsvillkor bland alla nationer, som samtycka till freden och förena sig för dess upprätthållande.

4:o) Behöriga garantier skola givas och tagas, genom vilka de nationella rustningarna skola reduceras till den minsta utsträckning, som är förenlig med det egna landets säkerhet.

5:o) En fri, vidhjärtad och absolut opartisk reglering av alla koloniala krav, baserad på ett strikt iakttagande av principen, att vid avgörandet av alla dylika suveränitetsfrågor de intresserade befolkningarnas intressen måste ha samma vikt som de rättmätiga kraven hos den regering, vars rättsanspråk skulle avgöras.

6:o) Utrymmandet av hela det ryska territoriet och en sådan reglering av alla de frågor, som röra Ryssland, som skall tillförsäkra det den bästa och mest fria kooperation med andra nationer i världen genom att för det erhålla en fullständigt oinskränkt möjlighet att oberoende bestämma sin politiska utveckling och nationella politik och tillförsäkra det ett hjärtligt mottagande i de fria nationernas samfund under institutioner av eget val, och mera än ett mottagande, hjälp på alla sätt av varje slag, som det kan behöva och själv begära. Den behandling, som vederfares Ryssland av dess systemationer under de månader, som komma, skall bli den bittra provostenen på deras välvilja, på deras förståelse för dess behov såsom skilda från deras egna intressen samt på deras intelligens och deras osjälviska sympati.

7:o) Hela världen torde vara ense om att Belgien måste utrymmas och restaureras utan något som helst försök att begränsa den suveränitet, som det åtnjuter gemensamt med alla andra fria nationer. Ingen enda handling skall mera tjäna till att bland nationerna återupprätta förtroendet till de lagar, vilka de själva ha stadgat och inrättat för reglering av sina ömsesidiga förbindelser. Utan denna helande handling är den internationella lagens hela struktur och giltighet hotad.

8:o) Hela det franska territoriet skall befrias, inkräktade delar återställas och den rättskränkning, som av Preussen föröfvades mot Frankrike 1871 i fråga om Elsass-Lothringen och vilken har gjort världens fred osäker under nära femtio år, skall bli gottgjord, på det att världen ännu en gång må kunna bli säker i allas intresse.

9:o) En justering av Italiens gränser skall vidtagas efter nationalitetslinjer, som klart kunna fastställas.

10:o) Folken i Österrike-Ungern, vilkas plats bland nationerna vi önska se tryggad och säkerställd, skola erhålla det första tillfället till autonom utveckling.

11:o) Rumänien, Serbien och Montenegro skola utrymmas, deras ockuperade territorier skola restaureras. Serbien skall erhålla fritt och säkert tillträde till havet, och de ömsesidiga relationerna mellan de olika Balkanstaterna skola bestämmas av en vänskaplig rådsförsamling efter historiskt fastställda lydadslinjer och nationalitetsförhållanden, och internationella garantier för de olika Balkanstaternas politiska och ekonomiska oberoende och territoriella integritet skola skapas.

12:o) De turkiska delarna av det nuvarande osmanska riket böra tillförsäkras trygg suveränitet, men de andra nationaliteter, som nu befinna sig under turkiskt välde, böra tillförsäkras otvivelaktig trygghet till sitt liv och absolut ostört tillfälle till autonom utveckling. Dardanellerna böra för beständigt öppnas såsom en fri passage för fartyg och handel av alla nationer under internationell garanti.

13:o) En oavhängig polsk stat bör upprättas, vilken skall omfatta de områden, som bebos av odisputabelt polsk befolkning, vilken skulle tillförsäkras fritt och tryggt tillträde till havet, och vars ekonomiska oavhängighet och territoriella integritet skulle garanteras genom internationell överenskommelse.

14:o) Ett allmänt förbund av nationer måste bildas i enlighet med särskilda överenskommelser i syfte att förläna ömsesidiga garantier för politiskt oberoende och territoriell integritet för stora och små nationer i lika grad.

De 4 punkterna av den 11 februari 1918.

I ett tal till kongressen den 11 februari 1918 fastslog Wilson följande »principer, som skola tillämpas»:

För det första att varje del av den slutliga uppgörelsen måste grundas på den väsentliga rättvisan i detta särskilda fall och på sådana jämkningar, som ha den största utsikten att åstadkomma en fred, som skall bli varaktig;

för det andra att folk och provinser icke skola bytas från den ena suveräniteten till den andra, som om de endast vore lösören och bönder i ett schackspel, just det stora spel om maktbalansen, som nu för alltid blivit diskrediterat; utan att

för det tredje varje territoriell uppgörelse, som åstadkommes genom detta krig, måste göras i vederbörande befolknings intresse och till dess fördel och icke såsom en del endast av någon jämkning eller kompromiss mellan rivaliserande staters anspråk;

för det fjärde att alla tydligt bestämda nationella strävanden skola tillfredsställas så långt som är möjligt utan att införa nya eller göra beständiga gamla element av tvedräkt och antagonism, vilka i sinom tid sannolikt skulle komma att bryta freden i Europa och följaktligen i världen.